

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
SUSTAINABLE COMMUNITY-BASED TOURISM DEVELOPMENT
GUIDELINE: A CASE STUDY OF TAI DAM COMMUNITY AT BAN NA PA
NARD, CHIANG KHAN DISTRICT, LOEI PROVINCE

เมษ์ธาวิณ พลโยธี¹

สุธาธิณี หนูเนียม²

สุวิชาดา สุกุลวานิชเจริญ³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเป็นประชาชนในพื้นที่ชุมชน จำนวน 171 คน และกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญในชุมชนหรือผู้สืบทอดภูมิปัญญา ผลวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวครบครัน สถานที่ท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์และโดดเด่น เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม และมีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ โดยศักยภาพที่โดดเด่นของชุมชน ได้แก่ ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเดียวในภาคอีสาน อย่างไรก็ตามแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนควรพัฒนามีหลายองค์ประกอบ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ควรพัฒนาการกระจายรายได้ของคนในชุมชน พัฒนาด้านข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาการบริการนักท่องเที่ยวทั้งด้านร้านอาหาร ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก รวมไปถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ชุมชนควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายและน่าสนใจ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมวางแผนการบริหารจัดการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาการจัดการอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

^{2,3} นักศึกษาปริญญาตรี, สาขาการจัดการอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ของตนเอง และชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในการวางแผนและการดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ชุมชนไทดำ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

This research study has the purposes were to 1) examine the current community-based tourism condition of Community. 2) study the potential of tourism management by Community and 3) present guidelines for development community-based tourism in Community, Ban Na Pa Nat, Chiang Khan, Loei, Thailand. The estimated sample size of the population in Community consists of 171 people, and the quality sample size of the key person or wisdom successor of the Tai Dam Community. The results have shown the current condition of the community has full facilities for tourists. The attractions are unique and distinctive. a source of cultural learning and a rich environment the prominent potentials of the community including. The potential of the location as the community contains the tourist attraction with a renowned local tradition plus abundant natural resources and environment as it was the only ethnic group attraction in the North-eastern region. However, The development approach that communities should develop has several components that can be developed, such as the tourism management area like the distribution of income of people in the community, the information area for travel public relations, the information technology database area for tourists to access the information conveniently, and the convenience area in which the community including the tourist services such as restaurants, stores, and souvenir stores, as well as the tourism service center. The community should create a varied and interesting tourism activity that fits with the context of the location and reflects the identity of the community. In addition, the community should promote the involvement of community members, allowing people to participate in tourism management planning for their own benefit, and the community and related agencies should provide assistance in terms of tourism management and tourism activity operations, empowering communities to have the potential to work to increase their capacity to accommodate tourists.

Keywords: Tai Dam Community, Community - Based Tourism, Sustainable Tourism

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักให้ประเทศไทยมาอย่างยาวนาน มีชื่อเสียงติดในระดับโลก ทั้งในด้านความสวยงาม ทางเลือกของสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ดึงดูด อย่างไรก็ดี ตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมรวมทั้งเหตุการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมเกิดขึ้น เช่น การระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 ซึ่งทำให้ทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการในธุรกิจท่องเที่ยวต้องปรับตัว สร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวและบริการใหม่ๆ เพื่อตามให้เท่าทันกับความต้องการที่เปลี่ยนไปของนักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐซึ่งมีบทบาทในการกำกับดูแลจึงมีความเท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และวางแนวทางการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนธุรกิจอุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยวของไทยให้เติบโตอย่างมั่นคง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2564)

ในปี พ.ศ 2563 สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ถือเป็นช่วงวิกฤตของสถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศ เนื่องจากในเดือนมีนาคม – เมษายน ประเทศไทยต้องรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้เศรษฐกิจทุกภาคส่วนของประเทศหยุดลงแบบฉับพลัน โดยเดือนพฤษภาคมรัฐบาลได้ประกาศมาตรการผ่อนคลายเป็นลำดับขั้นและกิจการ/กิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งออกมาตรการกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นการหมุนเวียนของเศรษฐกิจภายในประเทศ ส่งผลให้ประชาชนทยอยออกเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้นตั้งนั้น ภาพรวมสถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศไทยปี 2563 จึงมีแนวโน้มขยับตัวดีขึ้นแต่ยังต่ำกว่าระดับปกติก่อนเกิด COVID-19 ทำให้มีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยอยู่ที่ 90.23 ล้านคน-ครั้ง ลดลงร้อยละ 48 ขณะที่รายได้ทางการท่องเที่ยวยังไม่กลับคืนมาในระดับปกติเช่นกัน เนื่องจากยังมีความกังวลต่อภาวะเศรษฐกิจในประเทศ นักท่องเที่ยวระมัดระวังการใช้จ่าย และลดจำนวนความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว ส่งผลให้มีรายได้ทางการท่องเที่ยวอยู่ที่ ห้าแสนล้านบาท ลดลงร้อยละ 54 (Tourism Authority of Thailand Review magazine การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2563)

แม้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งการสร้างรายได้และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี จึงได้เกิดแนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น และเป็นการตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันจะต้องรักษาและอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้ให้คนรุ่นหลังด้วย ดำเนินการท่องเที่ยวโดยเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม น้อยที่สุด และจะต้องเกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานของคนในชุมชนท้องถิ่นด้วย ให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน รักษาวัฒนธรรมระบบนิเวศ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น โดยเกิดผลกระทบน้อยที่สุดเพื่อที่จะใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2555) และการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นรูปแบบ

หนึ่งของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งสร้างพลังให้ชุมชน โดยให้อำนาจแก่ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้บริหารจัดการ ดำเนินงาน นำเสนอประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิต อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นประโยชน์ร่วมกัน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน รวมถึงเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการให้บริการสินค้าและบริการให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือน โดยนำผลิตภัณฑ์และบริการในท้องถิ่นมาสู่กระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว (The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), 2016) เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่ดี (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2558) จากการรายงานของบูคกิ้งดอทคอม ด้านการเดินทางอย่างยั่งยืนในปี 2020 (Booking.com, 2020) Sustainable Travel Report 2020 รายงานว่า ร้อยละ 55 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลก มุ่งมั่นที่จะท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนและช่วยเหลือชุมชนท้องถิ่น ร้อยละ 48 ของนักท่องเที่ยว ยอมเผชิญกับความยากลำบากมากขึ้น เช่น เวลาในการเดินทาง ถ้าหากเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ร้อยละ 56 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลกคิดว่าการใช้บริการที่พักที่มีความยั่งยืนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และร้อยละ 52 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลก พร้อมที่จะมองหาสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความนิยมน้อย เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนความสามารถในการรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทางภาษาและวิถีชีวิต มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามรอบล้อมด้วยภูเขาสลับซับซ้อน และอุดมไปด้วยพืชพรรณป่าไม้นานาชนิด และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในหลายพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติภูกระดึง อุทยานแห่งชาติภูเรือ ภูลมโล วัดพระธาตุศรีสองรัก หมู่บ้านวัฒนธรรมไทดำ โดยอำเภอเชียงคานเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเลยที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มริมฝั่งแม่น้ำโขง สภาพพื้นที่มีความลาดเทจากทิศใต้สู่ทิศเหนือสู่ตะวันออกเป็นที่ราบสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตวิถีชุมชน ซึ่งหาดูยากในปัจจุบัน (เทศบาลตำบลเชียงคาน, ม.ป.ป.)

หมู่บ้านวัฒนธรรมไทดำ ชุมชนบ้านนาป่าหนาด ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งชาวไทยดำได้อพยพมาจากเมืองเชียงขวางประเทศลาว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2448 และยังคงรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของไทดำเอาไว้ ต่อมาได้ก่อตั้งหมู่บ้านขึ้น ทำให้หมู่บ้านวัฒนธรรมไทดำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอายุและความเป็นนามากกว่า 100 ปี ถูกจัดให้เป็นศูนย์เรียนรู้และมีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และประวัติความเป็นมาของชาวไทยดำ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การฟ้อนแคน แชนปาง พิธีกรรมแสดงความเคารพต่อหม่อมตบประจำหมู่บ้าน มะกอนลอดวงเพื่อเสี่ยงทายหรือเลือกคู่ ต้มนุกต้มหนู ดอกไม้ไทดำ ที่ใช้ประดับต้นปางเพื่อขอบคุณผีบรรพบุรุษ หรือผีฟ้า ศิลปะการทอผ้า แบบดั้งเดิมหรือแม้แต่ตัวอักษรไทดำ ก็เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านวัฒนธรรมไทดำ ชุมชนบ้าน นาป่าหนาด อำเภอเชียง

คาน จังหวัดเลย ศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน เพื่อวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ทั้งด้านคุณภาพ การสร้างรายได้ และการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ของชุมชน วิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของพื้นที่ รวมไปถึงทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยได้ทำการศึกษาการวิจัยในพื้นที่หมู่บ้านวัฒนธรรมไทดำ ชุมชนบ้านนาป่าหนาด ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. ขอบเขตด้านประชากร โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนชนในพื้นที่ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และผู้นำชุมชน ประธานชมรมไทดำบ้านนาป่าหนาด และประธานสมาคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทดำ จังหวัดเลย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวได้ช่วยดึงดูดเงินลงทุนและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ แต่การท่องเที่ยวก็สร้างผลกระทบด้านลบรวมทั้งมลพิษและความขัดแย้งในชุมชนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวจำนวนมาก การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงได้รับการประกาศเป็น global strategy at the World Summit at Rio De Janeiro in 1992 ตั้งแต่นั้นมาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงได้รับความนิยมมากขึ้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเกิดขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นมากขึ้นและการใช้ทรัพยากรอย่าง (Nopparat Satarat, 2010) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวคำนึงถึงความ

ยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้ กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว มีสิทธิ์ในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ้อหอ, 2556) โดยไม่เน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึกให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2562) โดยองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการบริหารจัดการ 4) ด้านการเรียนรู้ (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ้อหอ, 2556)

2. แนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วม หมายถึง การประชาชนหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิดและเป้าหมายที่เหมือนกันได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และร่วมกันรับผลประโยชน์ โดยจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน (เขาวลิต อยู่เกิด, วิจิตรา ศรีสอนและศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, 2564) และการมีส่วนร่วม คือความเกี่ยวข้องทางด้านอารมณ์และจิตใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทำให้เป็นเหตุให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม และยังทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน (นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, 2527) โดยกระบวนการในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจ ทราบถึงปัญหาของชุมชน และร่วมมือเข้ามามีส่วนรวมในชุมชน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การศึกษาและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2. การให้ความรู้และความเข้าใจแก่คนในชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่ 3. ร่วมกันวางแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน 4. การดำเนินงานตามแผน 5. การติดตามและประเมินผล ร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างยั่งยืน (เพชรอำไพ มงคลจิระเดช, ศุภรานันท์ ดลโสภณ, สุชาดา กิจเกิดแสง และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2557) โดยเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) การที่ประชาชนจะต้องมีอิสระภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว 2) จะต้องมีความเสมอภาคในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3) ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมีความสามารถในการเข้ามามีส่วนร่วม (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552)

3. แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการท่องเที่ยวของทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ มีการบริหารจัดการอย่างดีเยี่ยมจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นเกิดการมีส่วนร่วม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) เป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สังคม โดยจะต้องมีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่าและเกิดความยั่งยืน เนื่องจากจะต้องใช้ทรัพยากรในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ภายใต้ขีดความสามารถของสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในการรองรับนักท่องเที่ยว ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน รักษาวัฒนธรรม ระบบนิเวศ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น โดยเกิดผลกระทบน้อยที่สุดเพื่อที่จะใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว (สำนักพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550) โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างสมดุล ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยว และต้องมีการสร้างสมดุลที่เหมาะสมระหว่างองค์ประกอบ 3 มิติเหล่านี้ (World Tourism Organization, 2005) และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น คือการท่องเที่ยวที่เน้นการนำเสนอความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวของสถานที่นั้นๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการบริหารจัดการร่วมกับชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว โดยร่วมมือกันในการรักษา เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ไพริน เวชัญญะกุล (2559)

4. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ (2560) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นการเดินทางจากสถานที่ต้นพำนักอยู่ออกไปยังสถานที่หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว เป็นการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เรียนรู้และสัมผัสถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชน เรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงโบราณวัตถุและศาสนสถาน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชุมชน (สมเกียรติ ชัยพิบูลย์, 2550) โดยส่งผลให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 6 ด้านได้แก่ 1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2) เป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางธรรมชาติ 3) เป็นสถานที่ให้บริการนักท่องเที่ยว 4) สถานที่ที่เป็นร้านค้าให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อสินค้าที่ต้องการ 5) สถานที่มีส่วนร่วมของชุมชน และ 6) มีการสร้างจิตสำนึกกับการท่องเที่ยว (ปรัชญาพร พัฒนาผล, 2554) ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 2) การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและประเพณี 3) การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท 4) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา 5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ, 2554)

5. แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

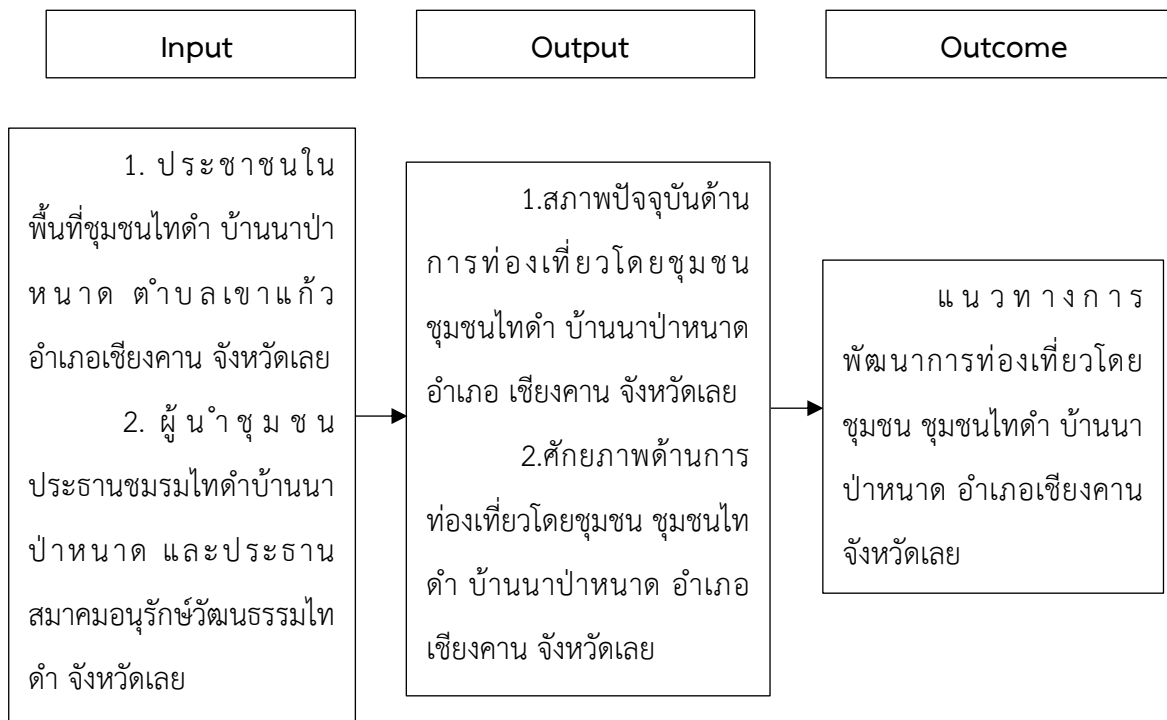
ศักยภาพ หมายถึง ความพร้อมหรือความสามารถของสถานที่นั้น ๆ ที่จะสามารถรับมือและสามารถเอื้ออำนวยความสะดวกหรือความพร้อมต่าง ๆ ต่อการปรับปรุงและพัฒนาเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาศักยภาพ ยังเป็นการนำความรู้ความสามารถของบุคคลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนหรือองค์กรให้มากที่สุด โดยในยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้การพัฒนาศักยภาพนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหากบุคคลหรือองค์กรนั้นมีศักยภาพที่สูงก็จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีตามมานั้นคือ ความสำเร็จขององค์กร (ดร.ณ ไกรศรี, 2554) โดยการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประกอบได้ด้วยองค์ประกอบการท่องเที่ยว 4 ด้าน ได้แก่ 1) เกณฑ์การกำหนดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านพื้นที่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยลักษณะทางทรัพยากรด้านธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ 2) เกณฑ์การกำหนดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านการจัดการหรือด้านความปลอดภัยในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง 3) เกณฑ์การกำหนดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการสร้างจิตสำนึกและการให้ความรู้

ด้านสิ่งแวดล้อม 4) เกณฑ์การกำหนดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านการมีส่วนร่วม (จารุจน์ กลิ่นดีป्ली, 2541)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด หมู่ 4 ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 298 คน โดยผู้วิจัยได้ใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบใช้สูตร Taro Yamane (Taro Yamane, 1973) ที่มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 95 % ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5 % คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรดังกล่าว ปรับกลุ่มตัวอย่างเป็น 171 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้มีบทบาทสำคัญในชุมชนหรือผู้สืบทอดภูมิปัญญา จำนวน 3 คน ประกอบด้วย (1) ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน (2) ประธานชมรมไทดำ บ้านนาป่าหนาด จำนวน 1 คน (3) สมาคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทดำเลย จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaires) แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด หมู่ 4 ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 171 คน เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ โดยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ ข้อมูลการประเมินสภาพปัจจุบันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ข้อมูลการประเมินมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) มีการกำหนดข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) ซึ่งทำให้การตอบคำถามของผู้ตอบสัมภาษณ์นั้นมีความยืดหยุ่นและตอบได้อย่างอิสระ ซึ่งแนวทางเนื้อหาของการสัมภาษณ์จะเกี่ยวกับแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนหรือผู้สืบทอดภูมิปัญญา จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานชมรมไทดำ บ้านนาป่าหนาด สมาคมนุรักษ์วัฒนธรรมไทดำเลย โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพปัจจุบันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ข้อเสนอแนะ

2.3 แบบสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อศึกษาลักษณะวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชน วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เส้นทางคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค

3. การตรวจสอบเครื่องมือ

3.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญให้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์ข้อคำถามและพิจารณาประเมินค่าการให้คะแนนเพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย IOC (Item Objective Congruence Index) จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน พบว่า ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม มีค่า 0.95 ซึ่งสามารถใช้เก็บแบบสอบถามได้

3.2 ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก (Cronbach's Alpha Coefficient) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไม่ต่ำกว่า 0.7

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณจากแบบสอบถามใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการเก็บแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถามประชากรที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด หมู่ 4 หนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 171 คน

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) มีการกำหนดข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) โดยผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกและบันทึกเสียง รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) จากผู้มีบทบาทสำคัญในชุมชนหรือผู้สืบทอดภูมิปัญญา จำนวน 3 คน ประกอบด้วย (1) ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน (2) ประธานชมรมไทดำ บ้านนาป่าหนาด จำนวน 1 คน (3) สมาคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทดำเลย จำนวน 1 คน

4.3 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยอื่นรวบรวมไว้แล้ว เช่น ข้อมูลประชากร สถิติและเอกสารจากการรวบรวมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) โดยทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา จากข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวม คือข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการพิจารณาจากระดับมาตราส่วนประมาณค่า โดยการวิเคราะห์และประเมินผลข้อมูลจากแบบสอบถาม 4 ส่วน ดังนี้ 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วยเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ส่วนที่ 2 ข้อมูลการประเมินสภาพปัจจุบันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ส่วนที่ 3 ข้อมูลการประเมินมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นลักษณะแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนด้วยการประเมินระดับความเห็น 5 ระดับ เป็นการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามแบบของ Likert Scale

5 คะแนน	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
4 คะแนน	หมายถึง	ระดับมาก
3 คะแนน	หมายถึง	ระดับปานกลาง
2 คะแนน	หมายถึง	ระดับน้อย
1 คะแนน	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมินวัดระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็น เพื่อประมวลผลข้อมูลความคิดเห็น ดังนี้
ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80	ระดับน้อยที่สุด

5.2 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และประมวลผล จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) มีการกำหนดข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) โดยผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกและบันทึกเสียง รวมถึงการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์และประมวลผล

ผลการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) สัมภาษณ์ผู้มีบทบาทสำคัญในชุมชนหรือผู้สืบทอดภูมิปัญญา จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานชมรมไทดำบ้านนาป่าหนาด สมาคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทดำเลย สามารถสรุปผลวิเคราะห์โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

(1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีหลากหลายเส้นทางในการเดินทางมายังชุมชน และมีความสะดวกสบาย เช่น ระบบ GPS การสื่อสารทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่แสดงถึงข้อมูลของชุมชนไทดำ

(2) **ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว** แหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ครบครัน สถานที่ถ่ายรูปลักษณ์และวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม แต่ข้อเสียคือ ที่จอดรถภายในชุมชนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ค่อนข้างจำกัด

(3) **ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว** ชุมชนมีความน่าดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ คือ ประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาไทดำ ใช้ตัวอักษรไทดำซึ่งเป็นอักษรเฉพาะกลุ่มประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาไทดำ ใช้ตัวอักษรไทดำซึ่งเป็นอักษรเฉพาะกลุ่ม การแต่งกายไทดำ โดยเครื่องแต่งกายจะเป็นสัญลักษณ์ในการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ การละเล่น อาหาร ส่วนใหญ่ชาวไทดำจะไม่นิยมกินเนื้อสัตว์ ประกอบอาหารด้วยผักในส่วนใหญ่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การฟ้อนแคน แซปาง มะกอนลอดบ่วงเพื่อเสี่ยงทายหรือเลือกคู่ ตุ่มนกดุ่มหนุ ดอกไม้ไทดำใช้ประดับต้นปางเพื่อขอบคุณผีบรรพบุรุษ ศิลปะการทอผ้าแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงถึงการใช้ชีวิตของชาวไทดำ การตั้งบ้านเรือนของชาวไทดำ ภูมิปัญญาการทอผ้า

(4) **ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว** สภาพแวดล้อมของชุมชนเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ทิวทัศน์ที่สวยงาม เนื่องจากผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายและรบกวนสิ่งแวดล้อม มีป้ายห้ามและเตือนเกี่ยวกับสิ่งปฏิกูลเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม

(5) **ด้านการบริหารจัดการของชุมชน** มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้งคณะกรรมการภายในชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะแบ่งออกเป็น การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อศึกษา ตูเรียน และเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน แต่ในการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ค่อนข้างบริหารจัดการได้ยากเนื่องจากชาวไทดำนั้นไม่เคยค้าขายและไม่เคยทำธุรกิจ วิถีชีวิตของคนไทดำคือการทำนาทำการเกษตร เมื่อเจอสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเป็นทุนนิยมเลยทำให้ต้องมีการปรับตัว

(6) **ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว** การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยชุมชนมีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ผู้คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว

1.2 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแบ่งและมอบหมายหน้าที่ เช่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ชุมชน เกษตรกร ระบบสารสนเทศสุขภาพภาคประชาชน (อสม.) กลุ่มอาชีพต่างๆ ดังนี้ 1) กลุ่มสตรีสหกรณ์ชาวไทดำ 2) กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านนาป่าหนาด 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตุ้มนกดุ่มหนุไทดำ และของที่ระลึกไทดำบ้านพิพิธภัณฑสถานไทดำ 4) ศูนย์วัฒนธรรมไทดำ 5) กลุ่มทำสบู่สมุนไพร ชุมชนมีการจัดการด้าน

เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของผู้คนภายในชุมชน โดยการส่งเสริมการสร้างรายได้และการกระจายรายได้ให้แก่ผู้คนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวและผู้คนในชุมชนเอง และการท่องเที่ยวทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดี นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อแก้ปัญหาความยากจนภายในชุมชน มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน โดยมีกฎกติกาและกฎระเบียบในการปฏิบัติที่ชัดเจน จัดตั้งคณะกรรมการด้านความปลอดภัยและอุบัติเหตุแก่นักท่องเที่ยวซึ่งทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย (สารสนเทศงานสุขภาพภาคประชาชนหรือ อสม.) ข้อเสนอแนะในด้านการท่องเที่ยว ชุมชนต้องการการพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องการพัฒนาภูเขาแก้ว และภูเขาเป็นจุดชมวิวและจุดชมทะเลหมอก และอ่างเก็บน้ำบริเวณใกล้กับชุมชน ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยมีกิจกรรมคือการล่องแพ เพื่อทางเลือกในการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ต้องการให้ผู้คนในชุมชนมีความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรม มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงไว้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันชุมชนยังขาดการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในด้านต่างๆ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามกลุ่มประชากรตัวอย่างผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวนทั้งหมด 171 คน ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 : สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศหญิง	103	60.23
อายุ 46-50 ปี	30	17.54
สถานภาพสมรส	149	87.13
ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า	124	72.51
อาชีพเกษตรกร	92	53.80
รายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท	111	64.91

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 46 – 50 ปี สถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกร และรายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ไม่เกิน 10,000 บาท

ส่วนที่ 2 การประเมินสภาพปัจจุบันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ตารางที่ 2 : การประเมินสภาพปัจจุบันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

สภาพปัจจุบันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.75	มาก
สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว	4.13	มาก
คุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	4.70	มากที่สุด
สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	4.56	มากที่สุด
การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว	4.54	มากที่สุด
การมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว	4.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินสภาพปัจจุบันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโตคำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย ภาพรวมของการประเมินสภาพปัจจุบันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีคะแนนสูงที่สุดคือ ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (4.70) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว (4.59) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (4.56) ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว (4.54) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (4.13) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ด้านที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (3.75) อยู่ระดับมาก

ส่วนที่ 3 การประเมินมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 3 : การประเมินมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

การประเมินมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	4.50	มากที่สุด
ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี	4.65	มากที่สุด
ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม	4.74	มากที่สุด
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน	4.65	มากที่สุด
ด้านบริการและความปลอดภัย	4.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า การประเมินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนโตคำบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย ภาพรวมของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีคะแนนสูงที่สุดคือ ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม (4.74) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (4.65) ซึ่งทั้งสองด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้าน

บริการและความปลอดภัย (4.60) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนที่คะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (4.50) อยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต

จากการสังเกตพบว่า สภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างยาก เนื่องจากในปัจจุบันการขนส่งสาธารณะเข้าถึงค่อนข้างน้อยจึงทำให้การเดินทางจำเป็นต้องมียานพาหนะส่วนตัว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งสถานที่ท่องเที่ยวยังมีความดึงดูดใจเนื่องจากเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมถึงธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวที่ดี ด้านการบริหารจัดการจัดการโดยชุมชนนั้นภายในแหล่งท่องเที่ยวมีการบริหารจัดการโดยมีการแบ่งฝ่ายการบริหารที่ชัดเจน แต่ยังขาดการบริหารจัดการด้านการตลาดภายในชุมชน ด้านเศรษฐกิจสังคม คุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนนั้นค่อนข้างดี รวมถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและด้านความปลอดภัย

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากสภาพปัจจุบันและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และความพร้อมในการบริหารการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากการพิจารณาตามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมพบว่า

ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมวางแผนการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนจะต้องประสานงานแก่ผู้คนในชุมชนอย่างทั่วถึงและมีการกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมของชุมชนที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ให้เป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว 2) การมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยผู้นำชุมชนควรมีการจัดแบ่งหน้าที่ของกลุ่มคนในชุมชนอย่างทั่วถึงในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันยังมีแค่เพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่มีส่วนร่วมจึงทำให้กลุ่มอื่นไม่สามารถเข้ามามีหน้าที่ได้ 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการนักท่องเที่ยว โดยมีการจัดให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย เนื่องจากปัจจุบันชุมชนไม่มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศของชุมชนเอง ควรมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือการท่องเที่ยว แผ่นพับและฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว

ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต โดยชุมชนควรจัดให้มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์แก่กลุ่มอาชีพอย่างทั่วถึง มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการจัดระบบบัญชีการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง เพื่อนำไปสู่การยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและท้องถิ่น

ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม โดยผู้นำชุมชนควรมีการดำเนินการประสานงานแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน องค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน และการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการเน้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ช่วยส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างยั่งยืนและเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยชุมชนจะต้องมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการจัดการบริหารด้านทรัพยากรทางธรรมชาติภายในชุมชน เพื่อให้ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ด้านบริการและความปลอดภัย ผู้นำชุมชนจะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย และมีการจัดแบ่งฝ่ายด้านความปลอดภัยในชุมชนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการติดตั้งกล้องวงจรปิดตามจุดต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อเป็นการดูแลความปลอดภัยในชุมชนและนักท่องเที่ยว หากเกิดกรณีต่างๆ จะทำให้ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเองรู้ที่มาและหลักฐานการเกิดกรณีนั้นๆ ทำให้นักท่องเที่ยวไว้วางใจในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

อภิปราย และสรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

สภาพปัจจุบันและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพรวมของทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้าน โดยภาพรวมพบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชน ดังนี้

ด้านความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเดียวในภาคอีสาน มีความสวยงามน่าดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ เช่น ประเพณีวัฒนธรรม การแต่งกาย การละเล่น อาหารการกิน ขนบธรรมเนียมประเพณีการดำรงชีวิตประจำวันยังคงผูกพันกับประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ ซึ่งมีการอนุรักษ์สืบทอดกันมาช้านาน เป็นศูนย์เรียนรู้และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชาวไทดำ มีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

มีความหลากหลายและน่าสนใจมากมาย สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนได้ ซึ่งการพัฒนาทักษะของนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นได้จากการที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการลงมือทำกิจกรรมของชุมชน (Richards G., 2010)

ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมีธรรมชาติและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่ถูกตัดแปลงจากมนุษย์และไม่มีการรุกรานธรรมชาติเพื่อสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีลักษณะของถนนหรือเส้นทางการเข้าถึงชุมชนอยู่ในสภาพดีและสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวครบครัน แต่ในส่วนของร้านอาหาร ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก และที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยวมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนยังไม่มีบริการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนใด ๆ

ดังนั้นจึงเป็นไปตามทฤษฎีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ธฤชวรรณ มาตกุล (2556) แหล่งท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ (6A's) คือ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก การท่องเที่ยว กิจกรรม การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อทราบถึงศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวยังคงต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และเป็นการเพิ่มคุณภาพการบริการ การกระจายข้อมูล (Buhalis & Amaranggana, 2014)

ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว ในชุมชนนั้นยังไม่สามารถจัดการได้ครอบคลุม เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยว กฎกติกากในการจัดการการท่องเที่ยว การกระจายผลประโยชน์และการจัดตั้งกองทุน เป็นต้น

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ผู้คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น กลุ่มการท่องเที่ยว กลุ่มรถอีแต๊ก กลุ่มสมุนไพร และถนนคนเดิน การค้าขายและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ผลตอบแทนเงินส่วนหนึ่งก็หักเข้ากองทุนหมู่บ้านเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนต่อไป แต่ยังไม่ได้รับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากนัก เนื่องจากการบริหารจัดการในด้านการท่องเที่ยวยังไม่เป็นระบบ รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากกลุ่มที่ได้รับประโยชน์โดยตรงเท่านั้น ชาวบ้านไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากไม่ได้รับการประสานงานจากผู้นำชุมชน จึงอาจไม่รับรู้การมาของนักท่องเที่ยว ทำให้ยังไม่สามารถกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานของศักยภาพชุมชน นั้นมีความน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ อนุชา ม่วงใหญ่ (2559) แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ 21” ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้การบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ของตนเองและชุมชน โดยการพัฒนาจะต้องสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคง เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและท้องถิ่นอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ทั้งนี้หน่วยรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้

ความช่วยเหลือในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ช่วยส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างยั่งยืน (B. Saheb Zadeh and Nobaya Ahmad. 2010)

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะของถนนหรือเส้นทางการเข้าถึงชุมชนอยู่ในสภาพดี และมีการจัดทำป้ายบอกเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน สามารถสังเกตได้ง่ายและมีความชัดเจน แต่ในบางเส้นทางยังไม่ได้มีการพัฒนาถนนหรือเส้นทางให้อยู่ในสภาพดีและสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกมากนัก

2. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยการลงพื้นที่และดำเนินการแจกแบบสอบถาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาบุคลากรในกลุ่มบริหารอย่างสม่ำเสมอ ทุกฝ่ายภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา มีการจัดระบบบัญชี การเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนที่ดีขึ้น ตามหลักการขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2560) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน จะต้องมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยชุมชนจะต้องเกิดการมีรายได้ เกิดการสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน มีการกระจายรายได้ให้แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การพัฒนาด้านสังคมภายในแหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนจะต้องมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน การพัฒนาด้านวัฒนธรรม ชุมชนมีการอนุรักษ์และรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ภายในชุมชนยังคงอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้คงสภาพความสวยงามได้มากที่สุด และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติน้อยที่สุด นอกจากนี้ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ยังมีการใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากการแสดงถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาดมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก โดยมีฐานข้อมูลด้าน การท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม พร้อมกับการจัดการข้อมูลมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว เกิดการเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก และสมาชิกได้รับความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ ธนชชา ฤทธิ์เดช (2558) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวและต้องมีการสร้างสมดุลที่เหมาะสมระหว่างองค์ประกอบ 3 มิติเหล่านี้ เพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในระยะยาว โดยการมีส่วนร่วมกันของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นด้าน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องมีการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือคนในชุมชน ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบอย่างมาก เนื่องจากภายในชุมชน มีการจัดการพื้นที่ทางการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน จัดสรรและใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีการสร้างความตระหนักรู้ถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยผู้คนในชุมชนจะต้องเป็นผู้รักษาภาวะเปียบในการปฏิบัติร่วมกัน ได้แก่ ผู้คนในชุมชนจะต้องเก็บขยะหรือสิ่ง

ปฏิภูลที่ตนเป็นผู้ก่อเอง และมีการเผยแพร่กฎระเบียบให้นักท่องเที่ยวได้ทราบขณะท่องเที่ยว จึงทำให้ภายในชุมชนมีการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และด้านบริการและความปลอดภัยภายในชุมชนมีนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อการท่องเที่ยว มีการติดต่อประสานงานด้านบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาดมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรักษาความปลอดภัยในกรณีฉุกเฉิน หรือการบริการด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐ หากนักท่องเที่ยวต้องการทราบข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ภายในชุมชนมีจุดบริการท่องเที่ยวภายในชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ เท็ดชาย ช่วยบำรุง (2552) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากจะต้องได้รับการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วแต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพื้นที่ชุมชน ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี พัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยการสื่อสารและประสานงานกันอย่างเป็นระบบ

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากสภาพปัจจุบันและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และความพร้อมในการบริหารการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากการพิจารณาตามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมพบว่า

ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ชุมชนมีศักยภาพและความสามารถในการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม สามารถนำมาต่อยอดเพื่อให้มีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเดียวในภาคอีสาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดกระบวนการการเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ซึ่งการพัฒนาทักษะของนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นได้จากการที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการลงมือทำกิจกรรมของชุมชน (Richards G., 2010) และมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการนำเอาความโดดเด่นของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดมูลค่าด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและอุดมสมบูรณ์อย่างไรก็ตามชุมชนยังขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จึงควรพัฒนาด้านการบริการนักท่องเที่ยว โดยมีการจัดให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันชุมชนไม่มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวของชุมชนไทดำเอง ควรมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือการท่องเที่ยว แผ่นพับและฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว และควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการและคนในชุมชนในการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศร่วมกัน เพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข่าวสารการท่องเที่ยวได้ง่าย ทำให้ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวชุมชน (ประชาชาติธุรกิจ, 2561)

ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในปัจจุบัน ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว คือ กลุ่ม ทอผ้า กลุ่มรถอีแต๊ก กลุ่มสมุนไพร ศูนย์วัฒนธรรมไทดำ บ้านพิพิธภัณฑสถานบ้านนาป่าหนาด และถนนคนเดินบ้านนาป่าหนาด แต่ชุมชนยังขาดคนอาสาในการเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยว และเนื่องจากการจัดการการท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นระบบ ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากกลุ่มที่ได้รับประโยชน์โดยตรงเท่านั้น ชาวบ้านไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากไม่ได้รับการประสานงานจากผู้นำชุมชน จึงอาจไม่รับรู้การเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยว ดังนั้นควรมีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ของตนเอง และชุมชน สร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเอง ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและท้องถิ่น จะต้องเกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐและเอกชน องค์กรบริหารส่วนตำบล ไปจนถึงผู้คนในชุมชนท้องถิ่นที่จะต้องเข้ามาเสริมบทบาทของภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเน้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ช่วยส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างยั่งยืน โดยจะต้องคำนึงถึงความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความช่วยเหลือในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเน้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ช่วยส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างยั่งยืน โดยจะต้องคำนึงถึงความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ แก้วภณี (2557) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านหัวเขาเงิน มีทุนทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ โดยกล่าวว่า ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกหน่วยงาน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน วางแผนและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม

ชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีบทบาทที่แตกต่างกันในการสร้างจิตสำนึก เช่น การรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ทัศนคติ และภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อถ่ายทอดให้เยาวชนได้รับรู้และสืบทอด การสร้างและนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยว และเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว การสร้างความตระหนักและประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว ปลูกฝังความรักหวงแหนและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจากผลวิจัยสอดคล้องกับ กรรณก เกิดสังข์ (2560) ที่ได้กล่าวว่า ชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องของพื้นที่ควรมีการจัดทำโครงการ เช่น โครงการมัคคุเทศก์น้อย โครงการจัดตั้งศูนย์บริการที่มีมาตรฐาน ซึ่งจะมีส่วนในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรสร้างความร่วมมือและสร้างจิตสำนึกสาธารณะโดยการปลูกจิตสำนึกของทุกภาคส่วน ควรจัดทำสื่อ เช่น คู่มือ แผ่นพับ หรือมีเจ้าหน้าที่บริการให้ความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงควรมีเส้นทางการศึกษาธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว เช่น จุดชมวิวและจุดชมทะเลหมอก การล่องแพ ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ เถลิงศักดิ์ ชัยชาญ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ควรสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนโดยเฉพาะในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวรู้จักในแหล่งท่องเที่ยวที่ตนอยู่ โดยการช่วยและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น มีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อม มองประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

ด้านบริการและความปลอดภัย

จากการสอบถามคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนยังไม่มีบริการด้านความปลอดภัยที่ครอบคลุม ดังนั้น ชุมชนควรมีการอบรมชุดคุ้มครองหมู่บ้าน การปฐมพยาบาลเบื้องต้น จัดตั้งคณะกรรมการด้านความปลอดภัยและอุบัติเหตุแก่นักท่องเที่ยวซึ่งทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย (สารสนเทศงานสุขภาพภาคประชาชนหรือ อสม.) และมีการเน้นการจัดการปัญหาเสพติดเพิ่มมากขึ้น และชุมชนต้องการการพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาภูเขาแก้ว และภูเขาเป็นจุดชมวิวและจุดชมทะเลหมอก และอ่างเก็บน้ำบริเวณใกล้กับชุมชน ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยมีกิจกรรมคือการล่องแพ เพื่อทางเลือกในการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านของการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจัดทำสื่อความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในชุมชน มีคฤหาสน์ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรจัดทำการตลาด และสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น อินเทอร์เน็ต การจัดทำฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับพื้นที่ และควรมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือการท่องเที่ยว แผ่นพับ
2. ควรพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้มีองค์ความรู้ ทักษะและความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยว
3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมและเปิดโอกาสด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีการรวมกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้องทำเข้าใจในความสำคัญของการมีส่วนร่วม เกิดความร่วมมือและสามัคคีกันมากขึ้น โดยหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องควรทำหน้าที่เป็นตัวแทนการประสานงานให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และองค์การบริหารส่วนตำบลควรอำนวยความสะดวกเรื่องการปรับปรุงถนนและทัศนียภาพของชุมชน

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือ และความรู้ในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว สนับสนุนงบประมาณในการบริการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมตลอดจนสนับสนุนในเรื่องของการทำการตลาด และการประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว ให้ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลย เป็นที่รู้จักมากขึ้น ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย

บรรณานุกรม

- กรกนก เกิดสังข์. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเชิงกลยุทธ์: กรณีศึกษาตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 4(2): 231-249.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (2564). 9 แนวโน้มใหม่ในอนาคตการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2564. จาก https://api.tourismthailand.org/upload/live/content_article_file/20603-15378.pdf
- จารุจน์ กลิ่นดีปี่. (2541). การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิราภรณ์ แก้วมณี. (2557). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหัวเขาจีน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ วิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ. (2554). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ วัดโสธรวรารามวิหารจังหวัดฉะเชิงเทรา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดร. ไกรศรี. (2554). แนวคิดและทฤษฎีศักยภาพของบุคคล. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. (จุลสารการท่องเที่ยว).
- เขาวลิต อยู่เกิด, วิจิตรา ศรีสอน และศิโรตม์ ภาคสุวรรณ. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืน: กรณีศึกษารูปแบบการจัดการขยะชุมชนตลาดสดแฮปปี้แลนด์ใหม่ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2). สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2564. จาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/249759/170728
- เถกิงศักดิ์ ชัยชาญ. (2556). การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัยสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. [พิมพ์ครั้งที่ 1]. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ.พี.กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. (ม.ป.ป). ประวัติและข้อมูลสภาพทั่วไป. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2564. จาก <https://chiangkhan.go.th/public/list/data/index/menu/1142>

- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- รัชชา ฤทธิเดช. (2558). แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ของตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 10(2). สืบค้น เมื่อ 4 สิงหาคม 2564. จาก file:///C:/Users/Admin/Downloads/45399-Article%20Text-105253-1-10-20160111%20(4).pdf
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ. (2560). แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมแบบ บูรณาการอย่างยั่งยืนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ การท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ธฤชวรรณ มาตกุล. (2556). รายงานวิจัยแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อีสาน กรณีศึกษาวัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) จังหวัดชัยภูมิ. ขอนแก่น: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล อ้างถึงใน ยศพนต์ สุธรรม. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการเพื่อพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน Sustainable tourism development. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. อ้างถึงใน สรณศิริ รวีโรจน์วรกุล. (2551). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย นเรศวร.
- ปรัชญาพร พัฒนผล. (2554). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานวัฒนธรรม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2561). เทรนด์ท่องเที่ยวปี 2018 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.prachachat.net/world-news/news-95925>
- พจนา สวนศรี และสมภาพ ยี่จ้อหอ. (2556). คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่: สถาบันการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน. มหาวิทยาลัยพายัพ.
- เพชรอำไพ มงคลจิระเดช, ศุภรานันท์ ดลโสภณ, สุชาดา กิจเกิดแสง และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2557). กระบวนการ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารและป่าชุมชนเขื่อนศรีนครินทร์ การ ไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. วารสารวิชาการ ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 7(1).

- สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2564. จาก <https://he02.tcthaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/27376/23344>
- ไพริน เวชัญญะกุลและคณะ. (2559). การพัฒนามาตรฐานแพที่พักแรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างยั่งยืน บริเวณเขื่อนในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต สำนักงานคณะวิจัยแห่งชาติ (วช.). รายงานสนับสนุนการวิจัย
- สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน นครชุม อำเภอมือเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. สืบค้นเมื่อ 11 กันยายน พ.ศ. 2564, จาก <https://thaicomcommunitybasedtourismnetwork.files.wordpress.com/2012/01/cbtnetworkhandbook.pdf>
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2562). การจัดการคลัสเตอร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย, 11(1). สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2564. จาก [file:///C:/Users/Admin/Downloads/6463-Article%20Text-7619-1-10-20191113%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/6463-Article%20Text-7619-1-10-20191113%20(1).pdf)
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2558). การท่องเที่ยวโดยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โคคู แอนด์ โค.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2560). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism). สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2564. จาก http://110.78.114.133/sec39/e_loader/data/P1L5fLIAN52347ThuJan2017.pdf
- อนุชา ม่วงใหญ่. (2559). แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ 21” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 6(3). ค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2564, จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/article/view/70878/58925>
- Booking.com. (2020). Sustainable Travel Report 2020. Retrieved 15 June 2021, from <https://www.gstcouncil.org/booking-com-sustainable-travel-report-2020/>
- B. Saheb Zadeh and Nobaya Ahmad. (2010). Participation and Community Development. Online Current Research Journal of Social Sciences, 2(1). Retrieved 24 September 2021, from <https://maxwellsci.com/print/crjss/v2-13-14.pdf>

- Buhalis, D., & Amaranggana, A., (2014). Smart Tourism Destination. Information and Communication Technologies in Tourism 2014. Retrieved 15 October 2021, from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-03973-2_40
- Nopparat Satarat. (2010). Sustainable management of community-based tourism in Thailand. (Doctoral dissertation). National Institute of Development Administration (NIDA), Bangkok. [In Thai].
- Richards, G. (2010). Creative Tourism and Local Development. In Wurzburger, R. (Ed.). Creative Tourism a Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide: at present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe. (p. 78–90). New Mexico: USA.
- The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). (2016). ASEAN Community Based Tourism Standard. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- Tourism Authority of Thailand Review magazine. (2563). คาดการณ์แนวโน้มสถานการณ์ท่องเที่ยว ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2564. จาก <https://www.tatreviewmagazine.com/article/>
- World Tourism Organization. (2005). Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policy Makers. Retrieved 14 August 2021, from https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/8741/-Making%20Tourism%20More%20Sustainable_%20A%20Guide%20for%20Policy%20Makers-2005445.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Yamane, Taro. (1973). Statistics: an Introductory Analysis. New York: Harper & Row.

